

1. Barnets alsidige personlige udvikling

Barnets alsidige personlige udvikling forudsætter en lydhør og medlevende omverden, som på én gang vil barnet noget – og samtidig anerkender og involverer sig i barnets engagementer i verden. I dette sociale fællesskab udvikles barnets personlighed over tid. Målene er:

- ◆ I dagtilbud skal børn bydes på mange muligheder for at få del i betydningsfulde sociale og kulturelle erfaringer
- ◆ Det sociale og kulturelle liv i dagtilbud skal give plads til, at børn kan udfolde sig som stærke og alsidige personer
- ◆ Dagtilbudets hverdagsliv skal give mulighed for, at børn oplever sig som værdifulde deltagere i et socialt og kulturelt fællesskab

At være fuldgyldigt medlem af grupper og en fælles kultur

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at erfare sig ansvarligt passet på, holdt af og værdsat som en del af fællesskabet
- ◆ at lære at kunne se og analysere sociale spil og konflikter med andre børn og voksne
- ◆ at kunne sige til og fra i fællesskabet uden at det truer det sociale tilhørsforhold eller den personlige integritet
- ◆ at være med i en social sammenhæng med andre børn og voksne, som gør verden stor, sjov, underlig og spændende

At blive medskabere af grupper og en fælles kultur

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at deres engagementer i omverdenen vækker interesse og medfører de voksnes støtte til, at nye ideer kan få opbakning og blive ført ud i livet
- ◆ at få erfaringer med og kunne bearbejde modstand og medløb, frustration og dét at møde konkurrence og kærlighed
- ◆ at forfølge små og store projekter, søge mål og skabe nye mål, for herigennem at kunne erfare fremskridt og opleve anerkendelse fra de andre børn og voksne i dagtilbuddet

At blive anerkendt som en person i tilblivelse, der sætter spor undervejs

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at blive set og få støtte til at udvikle et stadigt mere nuanceret kendskab til sig selv og andre
- ◆ at føle sig genkendt og husket af andre som dem, der en gang startede som ganske lille, tog livtag med verden og blev stor i sit dagtilbud
- ◆ at få erfaringer med, hvordan de gennem deres opvækst satte spor i dagtilbuddets

liv og virke og dermed gjorde en vigtig forskel for andre mennesker og i dagtilbuddets kultur.

- ◆ at forestille sig, drømme om og tage hul på lovende fremtider sammen med andre børn og voksne.

2. Sociale kompetencer

Social kompetence udvikles i fællesskaber og gennem relationer til andre, f.eks. i venskaber, grupper og kultur. I spillet mellem relationer og social kompetence indgår tre komponenter: empati, tilknytningsrelationer og sociale færdigheder. Målene er:

- ◆ Børn skal anerkendes og respekteres som de personer, de er, og de skal opleve at høre til
- ◆ Børn skal opleve tryghed og tillid i deres relationer til både voksne og andre børn i et dagtilbud, der er kendetegnet ved rummelighed og ved, at der tages afstand fra mobning, drilleri samt synlig og usynlig udskilning
- ◆ Børn skal inddrages og opmuntres til at være aktive deltagere, der samarbejder med andre og er med i demokratiske beslutningsprocesser

Social kompetence som tilgang til fællesskaber

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at lege, samarbejde og løse opgaver i fællesskab
- ◆ at blive støttet i at danne venskaber og komme med i grupper, hvor de kan give og opnå anerkendelse fra andre
- ◆ at kommunikere med andre om det, der opleves sammen, og at indgå i en hverdag, der lægger op til fortællinger om denne fælles historie

Social kompetence som tilgang til sig selv

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at opnå omsorg og respekt og at udvikle konstruktive tilknytningsrelationer til andre voksne og børn, herunder lære at give og tage
- ◆ at møde andres følelsesmæssige udtryk og behov og selv vise samme
- ◆ at sætte grænser for sig selv ved at vise andre, hvor langt de kan eller vil gå

Social kompetence som tilgang til verden

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at være nysgerrigt udforskende sammen med andre og kunne sætte sig spor i form af unikke bidrag til det fælles
- ◆ at indgå i relationer med andre børn og voksne, hvor alle forpligter sig, viser ansvar og er parate til at løse konflikter
- ◆ at have indflydelse på sit hverdagsliv, herunder at foretage valg og argumentere for

sine meninger

Social kompetence som tilgang til læring af andre kompetenceområder

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at samarbejde om fælles projekter med andre og her afprøve nye fremgangsmåder
- ◆ at afgøre, hvad der er sjovt og meningsfuldt at beskæftige sig med – og at få tid og rum til fordybelse og fælles problemløsning
- ◆ at blive udfordret af andre til at udforske og skabe gennem alsidig anvendelse af alle kompetencer

3. Sprog

Der er mange sprog som eksempelvis nonverbalt sprog, talesprog, skriftsprog, tegnsprog, kropssprog og billedsprog.

Igennem disse sprog kan børnene dels udtrykke deres egne tanker og følelser, dels blive i stand til at forstå andres. Børnene udvikler og fastholder deres identitet og selvfølelse ved at udtrykke sig. Målene er:

- ◆ Børn skal have mulighed for at udvikle deres sprog gennem alle hverdagens aktiviteter
- ◆ Børn skal udfordres til sproglig kreativitet samt til at udtrykke sig gennem forskellige genrer
- ◆ Børn skal støttes i at udvikle deres nysgerrighed og interesse for tegn, symboler og den skriftsproglige verden, herunder bogstaver og tal
- ◆ Børn skal have adgang til at bruge forskellige kommunikationsmidler, herunder have mulighed for at arbejde med computere

At skabe kontakt og kommunikation

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at blive støttet i at kommunikere nuanceret med bl.a. mimik, kropssprog og talesprog
- ◆ at få støtte til at tilegne sig strategier i forbindelse med at skabe kontakt og forståelse
- ◆ at indgå i samtaler med voksne eller andre børn, hvor der både tales og lyttes, stilles spørgsmål og gives svar, eller hvor der i fællesskab planlægges fælles handlinger

At udvikle ordforråd og forståelse for sprogets regler – udvikle sproglig kompetence

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at blive fortrolig med sammenhængen mellem fx kropssprog, mimik og det talte sprog
- ◆ at blive støttet i at udvikle dels deres ordforråd og begreber, dels deres interesse for det skrevne sprog, eksempelvis gennem de større børns legeskrivning og de mindres "højtlesning" af kendte billedbøger
- ◆ at de voksne støtter dem i at udvikle et varieret og korrekt sprog samt en evne til at bruge sproget, så det passer i forskellige situationer

At kunne give udtryk for sig selv

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at møde voksne der forstår og anerkender dem, så de kan formidle egen forståelse, meninger, tvivl, følelser og tanker
- ◆ at eksperimentere med forskellige udtryksformer som eksempelvis fortælling, pjatt snak, digte, rim og remser
- ◆ at få indblik i, forstå og få erfaringer med årsag, virkning og sammenhæng

At forstå og have kontakt med sin omverden

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at de ved hjælp af sproget får viden om deres omverden
- ◆ at få støtte til at sætte ord og begreber på det, der foregår i dagligdagen
- ◆ at anvende sproget til problemløsning, til regulering af andres og egen adfærd og til sammen med andre at ændre egen og gruppens situation

4. Krop og bevægelse

Barnet er sin krop og har sin krop. Barnet er i verden gennem kroppen. Den udvikling og læring, som finder sted blandt børn i dagtilbud, er særlig synlig på det motoriske og bevægelsesmæssige område. Men kroppen er mere end et værktøj til at bevæge sig med. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for er faring, viden, følelsesmæssige og sociale processer samt kommunikation. Ved at tage vare på kroppen og sikre dens udfoldelser lægges grundlaget for fysisk og psykisk sundhed. Målene er:

- ◆ Børn skal have mulighed for at opleve glæde ved deres krop og ved at være i bevægelse samt støttes i at videreudvikle kroppens funktioner og bevægelser i både fri leg og tilrettelagte fysiske udfordringer
- ◆ Børn skal have betingelser, som styrker deres fysiske sundhed, herunder forhold som ernæring, hygiejne og et aktivt liv i dagtilbuddet
- ◆ Børn skal have mulighed for aktivt at udforske og tilegne sig den fysiske, sociale og kulturelle verden gennem alle sanser
- ◆ Børnene skal have kendskab til kroppens grundlæggende funktioner og støttes i at udvikle forståelse og respekt for egen og andres kropslighed

Krop og bevægelse som redskab til at erobre verden

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at få muligheder for at udvikle motoriske kompetencer, styrke, udholdenhed og bevægelighed
- ◆ at møde mangfoldige bevægelsesudfordringer i dagligdagen
- ◆ at blive udfordret i varierede bevægelsesmiljøer, der udnytter de muligheder, der ligger i fx leg, i naturen og i årstiderne

Krop og bevægelse som sanselig tilgang til verden

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at udforske, afprøve, nyde og forstå det fysiske miljø, naturen og kulturen gennem kropslig handling
- ◆ at bruge og stimulere alle sanser gennem brug af forskellige materialer og redskaber

Krop og bevægelse som grundlag for kommunikation og samarbejde

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at kunne udvikle kropslige færdigheder og vaner gennem aktiv deltagelse i fællesskaber
- ◆ at gøre erfaringer med at koble bevægelseshandlinger og sprog
- ◆ at udvikle forståelse og respekt for andres kropslige udtryk, reaktioner og integritet
- ◆ at få erfaringer med forskellige former for kropslig nærhed og med at sætte grænser

Krop og bevægelse som tilgang til egen person

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at opleve kropslig tryghed og værdi samt kunne forstå egne kropslige reaktioner
- ◆ at erfare egen kropslig styrke og konsekvenser af egen kropslig virksomhed
- ◆ at få viden om og indsigt i kroppens funktion og dens betydning for sundhed

5. Naturen og naturfænomener

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kognitiv og en kropslig dimension. Naturfaglig dannelse for børn i dagtilbud handler om, at børnene får mangeartede naturoplevelser samt en interesse for og en viden om naturen. Hermed skabes grundlaget for børns forståelse af deres omverden og for en senere stillingtagen til eksempelvis miljøspørgsmål. Målene er:

- ◆ Børn skal have mulighed for at opleve glæde ved at være i naturen og at udvikle respekt for natur og miljø
- ◆ Børn skal kunne erfare naturen med alle sanser og opleve den som et rum for leg og fantasi, og som rum for både vilde og stille aktiviteter
- ◆ Børn skal have mulighed for at få mange og forskelligartede erfaringer med naturen

og naturfænomener samt for at opleve naturen som et rum for at udforske verden

Natur som rum for leg, sanseoplevelser og fysisk udfoldelse

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at være i naturen på forskellige årstider og dér få anledninger til at bruge krop og sanser
- ◆ at blive udfordret motorisk gennem leg i naturen og at opleve, hvordan naturen er større end én selv

at opleve naturen som kilde til æstetiske oplevelser og som et sted, hvor fantasien kan udfolde sig

Natur som kundskabsområde

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at håndtere og få førstehåndsoplevelser med naturens dyr, planter og materialer
- ◆ at møde voksne som er vidende og medoplevende i forhold til børnenes egen eksperimenterende virksomhed
- ◆ at få hjælp til at stille spørgsmål til egne erfaringer og få udfordret deres viden om naturfænomener og teknik
- ◆ at blive støttet i at kunne kategorisere og systematisere omverdenen, herunder fx at mindre børn får kendskab til modsætningspar og relative begreber samt at større børn beskæftiger sig med tal og rækkefølger
- ◆ at få erfaringer med årsag, virkning og sammenhænge
- ◆ at få udviklet deres evner til at bygge, skabe og konstruere ved hjælp af forskellige materialer og teknikker

Natur og miljø

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at møde voksne, som viser glæde, interesse og ansvarlighed for natur og miljø i hverdagen
- ◆ at opleve og give udtryk for alle de følelser, de får i forbindelse med at være i naturen

6. Kulturelle udtryksformer og værdier

Kulturel viden er det ubevidste blik, mennesket møder verden med. Først i mødet med de andre og det anderledes, erkendes ens ståsted, rødder og udviklingsmuligheder. Børns blik er sensitivt og lystfyldt. Respekten for dette blik er en forudsætning for at kunne inspirere og berige børns udvikling af kulturelle udtryksformer.

Jo rigere udtryksformer, jo mere varieret bliver børns opfattelse af sig selv, andre og omgivelserne.

En opfattelse, som livet igennem skal bære og værdi sætte et menneskes personlige og sociale identitet. Målene er:

- ◆ Børn skal møde voksne, der aktivt formidler kultur, og som støtter dem i at eksperimentere med, øve sig i og afprøve sig selv i forhold til et bredt spekter af kulturelle udtryksformer
- ◆ Børn skal have adgang til materialer, redskaber og moderne medier, herunder IT, som kan bruges både i forbindelse med oplevelser og med skabende kulturel aktivitet
- ◆ Børn skal have lejlighed til at deltage i kulturelle traditioner og lokale kunstneriske tilbud, herunder teater, musik, dans, arkitektur og udstillinger

Udvikling af kulturelle udtryksformer udspringer af kulturel praksis

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at møde voksne, der aktivt formidler kultur og som giver børn alsidig inspiration for at udvikle forskellige kulturelle udtryksformer
- ◆ at møde voksne, der sikrer, at børn oplever kunst og kultur, så børn selv kan improvisere, omforme og eksperimentere
- ◆ at møde voksne, der sikrer, at børn oplever TV, IT og andre moderne medier, så børn kan være med i samtaler, samvær og lege med andre børn

Børns kulturelle udtryksformer udspringer af lyst og øves i praksis

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at have indflydelse på planlægning af hverdagsrytmer og fælles kulturelle aktiviteter i dagtilbud, herunder valg af materialer, medier samt kulturelle og kunstneriske oplevelser
- ◆ at have tilstrækkeligt med tid, som de selv kan disponere over
- ◆ at have rum hvor den kulturelle inspiration kan udfoldes, både når det handler om pladskrævende eller støjende lege og om mere rolige sysler

Udvikling af kulturelle udtryksformer støttes af dagtilbuddets egen kultur

Børn skal have mulighed for:

- ◆ at fx børnelitteratur og –film, faglitteratur, musik, billeder mv. i forskellige genrer står til rådighed for oplevelse og inspiration i deres hverdagsliv i dagtilbud
- ◆ at de daglige rutiner brydes af særlige kunstneriske arrangementer og af udflugter til lokalområdets kulturelle tilbud
- ◆ værksteder med forskelligartede materialer og redskaber, herunder eksempelvis computere med spille-, tegne-, male- og skrivemuligheder, så oplevelser og inspiration kan udtrykkes og omsættes i praksis